

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ ЗА КОРДОНОМ

Майже кожна країна світу має власну специфіку в галузі освіти, яка за певних умов може стати ключовою у загальноосвітньому контексті просвітнього процесу, вплинути на подальше формування його системи та визначити основні напрямки розвитку. Так, приміром, у 1999 році міжнародне освітнє поле змінює резонансна подія, батьківщиною якої стає Італія. Йдеться про один з найбільш революційних, масових та суперечливих освітніх процесів, що розпочався в місті Болонья з підписання міністрами 29 країн Європи декларації про єдиний освітній простір. Вона отримала назву «Болонська конвенція» або «Болонська декларація» і передбачала стандартизацію підходів до організації навчального процесу і функціонування вищої школи в Європейському Союзі. Болонська конвенція закріпила шість основних принципів навчального процесу:

1. Встановлення двоциклового навчання: додипломного та післядипломного, згідно з яким додипломний цикл тривалістю не менше трьох і не більше чотирьох років передбачає одержання першого академічного ступеня бакалавра, після успішного завершення якого відкривається доступ до другого післядипломного циклу з навчанням упродовж одного-двох років та отриманням ступеня магістра з можливістю подальшого одержання докторського ступеня за умови загальної семи-восьмирічної тривалості навчання.

2. Запровадження системи кредитів на основі Європейської системи трансферу оцінок (ECTS), що обумовлює кредитно-модульну організацію навчального процесу та базується на поєднанні модульних технологій навчання й залікових освітніх одиниць. Оцінювання має відбуватись за стобальною шкалою із додаванням державної семестрової оцінки («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

3. Контроль якості освіти має здійснюватись акредитаційними агенціями за стандартами транснаціональної освіти.

4. Стимуляція мобільності студентів, викладацького складу й іншого персоналу для взаємного збагачення європейським досвідом з відповідними змінами національних законодавчих актів у сфері працевлаштування іноземців.

5. Забезпечення працевлаштування випускників з використанням додатка до диплома, рекомендованого ЮНЕСКО.

6. Заохочення до європейської системи освіти і залучення в Європу студентів з інших частин світу.

Завершення процесу планується наприкінці 2010 року з попереднім досягненням таких основних цілей: побудова європейської зони вищої освіти як ключового напрямку розвитку мобільності громадян з можливістю працевлаштування; формування та зміцнення інтелектуального, культурного, соціального і науково-технічного потенціалу Європи й підтвердження у світі престижності європейської вищої школи;

забезпечення конкурентоспроможності європейських вищих навчальних закладів, досягнення сумісності національних систем вищої освіти та підвищення якості освіти; підсилення центральної ролі університетів у розвитку європейських культурних цінностей.

Болонський процес на його батьківщині, в Італії, зазвичай визначають формулою «три плюс два», маючи на увазі введення дворівневої освітньої моделі: бакалаврату, що триває три роки, і магістратури, терміном у два роки, із можливим продовженням навчання в аспірантурі (докторантурі). Впровадження принципів Болонської угоди не проходило легко. Дипломи випускників попередніх років перестали визнаватися у ряді європейських країн. Точилися запеклі дискусії навколо старої і нової систем, і по мірі реалізації освітньої реформи до неї вносилися зміни та доповнення. Останні урядові декрети 2004 і 2007 років надали їй остаточного вигляду: було врегульовано кількість іспитів, потрібних для отримання того чи іншого освітньо-кваліфікаційного ступеня, затверджено кредити, тобто залікові одиниці єдиного європейського зразка (ECTS), вирішено питання зайнятості професорів і таке інше.

Відповідно до нових стандартів диплом бакалавра (*laurea triennale*) одержують після завершення трирічного курсу навчання в університеті, отримання 180 кредитів (ECTS) і захисту дипломного проекту. Передбачається, що випускник-бакалавр отримав комплекс знань та практичних навичок зі спеціальності, необхідний для влаштування на роботу або продовження навчання в університеті терміном два роки для одержання ступеня магістра (*laurea magistrale*). Наступний науковий ступінь — доктора наук (*dottorato di ricerca*), що прирівнюється до європейського і американського доктора філософії (*Doctor of Philosophy, Ph.D*), одержуть після не менш, ніж трирічного курсу в науково-дослідницьких лабораторіях і захисту дисертації.

Загалом система освіти на Апеннінському півострові перебуває під контролем держави. Міністерство освіти Італії забезпечує матеріальне утримання навчальних закладів усіх рівнів та ступенів, за винятком приватних, а також займається розробкою навчальних програм та іспитів на вакантні позиції викладачів. Незважаючи на фінансову підтримку та контроль з боку держави, вищі навчальні заклади Італії користуються широкою автономією і правом вільної побудови навчальних планів. Для підтримки високого рівня освіти в країні введено обов'язкові державні іспити.

Першим щаблем освітньої системи в Італії є дошкільні установи — дитячі садки або школи раннього розвитку (*scuola materna*). Відвідування цих установ не є обов'язковим, проте Міністерство освіти опікується ними і надає значну фінансову підтримку. Навчання в середній школі розпочинається з шестирічного віку і відбувається на кількох рівнях. Два перших рівні (*scuola elementare 1, scuola elementare 2*) — є обов'язковими і безкоштовними. Вони включають у себе всі загальноосвітні предмети, а також релігієзнавство за бажанням. Навчання відбувається за п'ятиденною шестигодинною системою. Наприкінці кожного рівня школярі проходять тестування. Оцінювання здійснюється не за бальною шкалою, а за формою «добре-відмінно».

Після завершення п'ятирічного циклу навчання (двох перших рівнів) і успішного складання іспитів видається атестат початкової школи (*diploma di licenza elementare*) і школярі переходять до середньої школи (*scuola media*). Навчання в середній школі

італійці закінчують в юному віці, а саме в 14–15 років. Випускники середніх шкіл мають можливість вступати до навчальних закладів різних профілів, що прирівнюються в Італії до середньої вищої школи (*scuola secondaria superiore*) і є аналогами професійних навчальних закладів (технічних інститутів, профтехучилищ, шкіл мистецтв, ліцеїв).

Майбутні абітурієнти вищих навчальних закладів вступають до ліцеїв (*scuola secondaria superiore*), які відіграють роль так званого місточка між школою та університетом. Існує декілька типів ліцеїв — класичний (*liceo classico*), у якому здійснюється загальна підготовка до вступу на будь-який факультет, а також вузькоспеціалізовані — лінгвістичний (*liceo linguistico*) та природничих наук (*liceo scientifico*). Для вступу в університет ліцеїсти складають іспит (*esame di maturita*) і отримують диплом (*diploma di maturita*). Випускники шкіл із наміром освоєння певної професії, обирають технікуми (*istituto tecnico*), професійні училища (*istituto professionale*) або школи мистецтв (*istituto d'arte*).

Студентами ВНЗ — університетів, академій мистецтв, консерваторій, політехнічних інститутів (IFTS), інститутів фізичної культури (ISEF), як правило, стають у віці 19–20 років, при цьому віддається перевага навчанню в університетах (*universita*).

Університетська освіта в Італії має багатовікову традицію. Нині в країні нараховується близько шістдесят державних університетів, двадцять з яких засновані до 1600 року, включаючи найстаріший в Європі Болонський університет, що фактично виник близько 1080 року і отримав хартію від імператора Фрідріха I Барбаросси в 1158 році. В студентському середовищі навіть побутує жарт, що вчитися доводиться не в навчальних закладах, а у справжніх музеях. Лекції в італійських університетах динамічні та жваві, навчальний матеріал викладається, а не надиктовується під запис у конспектах. Семінари нагадують «круглі столи», в рамках яких висувуються нові ідеї, гіпотези, висловлюються та обговорюються нестандартні думки.

Кожен студент має власну персональну сторінку на сайті університету, де міститься інформація про його досягнення, оцінки, рекомендації, посилання на сторінки інших студентів групи, педагогів, навчальні програми, що дозволяє віртуально з'ясувати питання, виконувати завдання семінарських занять та спілкуватися з викладачами.

Навчання в державних університетах колишньої Римської імперії платне, за винятком випадків отримання державної стипендії або студіювання виключно на відмінно. В приватних університетах, що відрізняються сучаснішим обладнанням, матеріально-технічною базою, аудиторіями, ціни на навчання значно вищі, ніж у державних.

Не лише університетська, а й уся італійська система вищої освіти здебільшого побудована на самоосвіті та самодисципліні. Студенти навчаються за індивідуальними графіками з мінімумом обов'язкових предметів і самостійно визначають терміни складання іспитів. Увага передусім приділяється підготовці до прикладного, практичного використання отриманих навичок. Таким чином, вища освіта в Італії, як і в багатьох інших країнах західного світу, в основному орієнтована на підготовку вузькопрофільних спеціалістів.

За кордоном існують профільні програми вищої освіти, певною мірою пов'язані з іншими країнами. Так, скажімо, лідером якісної вищої освіти в галузі філософії та медицини вважається Німеччина, у сфері бізнесу — США, готельного бізнесу і туризму — Швейцарія та Іспанія. В Італії найкраще представлена вища освіта, орієнтована на художні дисципліни.

Мистецьку освіту в Італії отримують на спеціалізованих факультетах університетів, в академіях, консерваторіях, художніх інститутах, інших інституціях, яких на теренах країни загалом нараховується більше двохсот. Чи не найбільш значущими серед них є Віргіліанська академія наук, літератури та мистецтв в Мантуї, Академія наук, літератури та красних мистецтв Палермо, Європейський інститут дизайну в Мілані, який вважається одним з найавторитетніших вищих навчальних закладів світу в галузі дизайну.

Насамкінець, у контексті впливу італійської системи освіти на стан і перспективи розвитку загального освітнього процесу, варто констатувати появу так званих симптомів зворотної дії. На тлі того, що в країні засновано і функціонує чимало ВНЗ, створених іншими державами світу, філіалів престижних зарубіжних університетів та академій, а також завдяки тому, що протягом останньої тисячі років система освіти Італії постійно реформується, нині в країні проводиться чергова реформа, спрямована на встановлення взаємозв'язку італійської освітньої системи із загальноєвропейською та системами інших країн світу. Якої форми набудуть системи освіти внаслідок реформування і взаємовпливу, а також, яким чином відбудеться впровадження загальноєвропейської системи в Україні, котра приєдналася до Болонського процесу в травні 2005 року, покаже час. Проте мінливий характер, здавалося б, сталих і зумовлених плином часу і традицій освітніх систем варто враховувати при переході до тієї або іншої з них, у тому числі Болонської, яка на даний момент намагається посісти місце визначної в Західній та Східній Європі.

1. Проблеми мистецької освіти: Типологічні критерії та науково-методологічна розробка / Інститут культурології АМУ. — К.: СПД Голосуй, 2008. — 400 с.

2. Reynalda B., Kulesza E. The Bologna Process: Harmonizing Europe's Higher Education, Including The Essential Original Texts. — Budrich, 2006. — 231 p.

3. The Bologna Process. — Great Britain: Parliament: House of Commons: Education and Skills Committee. — Fourth Report of Session 2006–2007. — GB: The Stationery Office Limited, 2007. — 201p.

Анотація. Стаття присвячена проблемі розвитку мистецької освіти за кордоном в період її реформування на сучасному етапі. Розглянуто поняття «Болонська конвенція», її основні принципи й мета запровадження. Проаналізовано ситуацію впровадження Болонської системи освіти в країнах Європи на прикладі Італії. Визначено її специфіку та окреслено можливі перспективи розвитку.

Ключові слова: мистецька освіта за кордоном, Болонська декларація, Болонська конвенція, Болонський процес, система вищої освіти.

Аннотація. Стаття посвящена проблеме развития художественного образования за рубежом в период его реформирования на современном этапе. Рассмотрено понятие «Болонская конвенция», ее основные принципы и цель внедрения. Проанализирована ситуация внедрения Болонской системы образования в странах Европы на примере Италии. Определена ее специфика и возможные перспективы развития.

Ключевые слова: художественное образование за рубежом, Болонская декларация, Болонская конвенция, Болонский процесс, система высшего образования.

Status and prospects of development of art education abroad.

Olha Sulimenko

Annotation. The article is devoted to the problem of art education development abroad at the period of its reformation today. The concept of Bologna convention, it's main principles and goals of implementation are considered. Situation of implementation of Bologna system of education in the countries of Europe is analyzed on the example of Italy. Specific of the system and trends of it development are determined.

Key words: art education abroad, Bologna declaration, Bologna convention, Bologna process, high education system.

Марина ЮР,

кандидат мистецтвознавства

РОЛЬ КРАКІВСЬКОЇ АКАДЕМІЇ МИСТЕЦТВ У СТАНОВЛЕННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ МИХАЙЛА БОЙЧУКА

Михайло Бойчук, торуючи шлях до вершин мистецької освіти, повторював етапи навчання багатьох митців Західної України — Івана Труша, Юліана Панькевича, Олекси Новаківського, Василя Нагірного, Модеста Сосенка та інших. У одних це були Віденська, Мюнхенська, а потім Краківська академія мистецтв, у інших, навпаки, спочатку була Академія sztuk Красних у Кракові. Михайло Бойчук розпочав свій творчий шлях зі Львова, приїхавши восени 1898 р. з с. Романівки у малярську школу художника Юліана Панькевича. У ній, опановуючи живопис, працюючи з натурними постановками та вивчаючи українське церковне мистецтво (іконопис, книжкову мініатюру), яке відкрило молодому митцю естетику візантійської культури, навчався до першої половини 1899 р. На початку навчання Ю. Панькевич залучає Михайла Бойчука ще й до вступу в «Товариство для розвою руської штуки», засноване за ініціативи Івана Труша, Михайла Грушевського, Василя Нагірного та Юліана Панькевича 1898 р., де гуртувалися сучасні митці Галичини, більшість з яких уже отримали академічну чи приватну європейську освіту. Але скрутне матеріальне становище Михайла не дає йому змоги на повну силу реалізувати бажане, і він, як учень «Товариства для розвою руської штуки», звертається 23 квітня 1899 р. до Відділу Наукового товариства ім. Т. Шевченка, головою якого був Михайло Грушевський, про надання йому одноразової матеріальної допомоги, що дала б можливість «придбати матеріали для малярства і більше малювати» [1].

Невдовзі Юліан Панькевич, шлях навчання якого розпочинався у Кракові, планує поїхати до Відня, щоб «скласти іспити на гімназіального вчителя» [2] і запрошує Михайла Бойчука поїхати з ним для продовження навчання. У віденській приватній малярській школі молодий митець навчався майже півроку [3], у чому йому також